

Heemkunde Boxtel

Boxtel Kroniek

Heemkunde Boxtel en Erfgoedvereniging Kèk Liemt

Heemkunde Boxtel

november 2025

VOORWOORD

Door Henk van Beers, voorzitter Heemkunde Boxtel

Beste lezers,

Met plezier heet ik u welkom bij deze nieuwe editie van de *Boxtel Kroniek*: een nummer vol verhalen en foto's die ons verleden kleur geven en ons erfgoed dichterbij brengen.

De afgelopen periode kende enkele bijzondere momenten. Zo ontving onze vereniging dankzij de gulle nalatenschap van onze overleden heemkundeleden Frans van Loon en Marita Vanlommel maar liefst €100.000. Een indrukwekkend gebaar dat ons diep raakt en ons de mogelijkheid biedt ons werk niet alleen voort te zetten, maar ook te verrijken met nieuwe initiatieven voor én door onze leden.

Sinds 1 januari 2025 zijn we bovendien officieel erkend als culturele ANBI. Dit betekent dat we bijdragen aan het algemeen cultureel belang en dat er voor de vereniging en haar donateurs bepaalde belastingvoordelen gelden. In een volgende *Boxtel Kroniek* zullen we hier uitgebreider op ingaan.

Ook de samenwerking met Erfgoedvereniging Kèk Liemt krijgt steeds meer vorm. In dit nummer vindt u dan ook enkele bijdragen van 'Liempdse hand'. Samen bouwen we aan een stevige basis voor de toekomst van beide verenigingen.

Verder biedt deze editie een gevarieerd palet aan onderwerpen: herinneringen aan de Mulo, een bedevaart met het Rode Kruis, jeugdherinneringen van Ineke Strouken, een kijkje in het patronaatsgebouw en de expositie *Sprekende Stenen*, die laat zien dat zelfs stille getuigen van steen een verhaal te vertellen hebben. Daarnaast ontdekt u een beschadigd portret, bijzondere knopen, zelfs uit het buitenland; vakbekwame medische handwerkers van vroeger, speelgoed uit vervlogen tijden en een verrassend bericht uit 1893.

Helaas kon dit jaar de grote excursie niet doorgaan vanwege te weinig aanmeldingen. Jammer, maar de reiscommissie verdient alle lof voor haar inzet. Samen met het bestuur beraadt zij zich op een mogelijke vervolgstap, oftewel 'level 2'.

Ik wens u veel lees- en kijkplezier met deze kroniek vol herkenning en ontdekking.

Rond de jaren zeventig werd de speelgoedafdeling van Steinmann geheel vernieuwd

Heemkunde Boxtel ontvangt bijzonder legaat

Heemkunde Boxtel heeft onlangs een bijzonder legaat mogen ontvangen van maar liefst **100.000 euro**, geschonken uit de nalatenschap van **Frans van Loon** en **Marita Vanlommel**.

Frans van Loon overleed op **28 februari 2024**, gevolgd door zijn levensgezel Marita Vanlommel op **31 maart 2025**. Het echtpaar was sterk verbonden met Boxtel en voelde zich nauw betrokken bij het behoud van de geschiedenis en cultuur van hun woonplaats.

Met dit gulle gebaar hebben Frans en Marita hun betrokkenheid op een blijvende manier vormgegeven. Hun bijdrage stelt Heemkunde Boxtel in staat om haar werk – het bewaren, onderzoeken en uitdragen van de rijke historie van Boxtel – met nieuwe energie en mogelijkheden voort te zetten.

Het bestuur van Heemkunde Boxtel is diep dankbaar voor dit royale legaat en zal ervoor zorgen dat het bedrag wordt ingezet ter versterking van het erfgoed van onze gemeenschap, zodat ook toekomstige generaties kunnen blijven genieten van de verhalen en herinneringen die Boxtel maken tot wat het is.

Sinds 1 januari 2025 is Heemkunde Boxtel voor de belastingdienst een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) en een culturele instelling, waardoor geen schenkingsbelasting hoeft te worden betaald.

In de Algemene Ledenvergadering in maart 2026 zal het bestuur van Heemkunde Boxtel verslag doen van de mogelijkheden hoe het bedrag besteed kan gaan worden.

Foto gemaakt tijdens een excursie naar het dak van de Sint Jans kathedraal in 's-Hertogenbosch in 2016. Foto Christ van Eekelen.

Donderdag 20 november 2025 om 20.00 uur

in zaal Rembrandt, Rechterstraat 56 Boxtel

Lezing ‘Het tuinpad van mijn vader’

door Ineke Strouken

Het tuinpad van mijn vader

‘Wij denken allemaal weleens met weemoed terug aan onze jonge jaren. De tijd waarin alles nog zo overzichtelijk leek. Vooral de jaren na de Tweede Wereldoorlog lijken gouden jaren. Nostalgie hoort bij alle tijden en bij het ouder worden. Daar hoeft je niet heel oud voor te zijn. Nostalgie betekent letterlijk ‘het gevoel iets dierbaars kwijt te zijn’. In dit geval een tijd die niet meer terugkomt. Hoe ouder je bent, hoe meer veranderingen je hebt meegemaakt. In deze lezing neem ik u mee naar de tijd van toen en wat er allemaal veranderd is in vier generaties. Denk maar eens aan de rolverdeling tussen man en vrouw, het huishouden doen, de opvoeding van de kinderen en de veranderingen in onze eetcultuur en levenslooptitelen. In onze tijd is het bijna niet meer voor te stellen dat er een leven was vóór de komst van onze mobiel en computer. Voordat onze samenleving superdivers is geworden. Een lezing met nieuwe wetenswaardigheden en veel herkenning.’

Ineke Strouken

Ineke Strouken was directeur van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Ze is gespecialiseerd in de geschiedenis van onze rituelen en tradities. Ook is zij afgestudeerd in vrouwengeschiedenis. Een van haar boeken draagt de titel: ‘Dit zijn wij, over de honderd populairste tradities in Nederland’.

Zuivelwinkel 't Anker van familie Cees de Jong-van Kempen in de Van Hornstraat

Een huis vol herinneringen en geschiedenis: De nalatenschap van Jean Coenen (1956-2010)

Door Micha in 't Zandt

Na het overlijden van mijn moeder, Janny Coenen – van Bussel, in oktober 2024, stonden wij als haar kinderen voor een bijna onmogelijke taak: het leegruimen van het huis waarin zij haar laatste decennia had gewoond. Een huis niet alleen vol met meubels en persoonlijke spullen, maar vooral met een indrukwekkende erfenis aan geschiedenis.

Na haar scheiding hertrouwde mijn moeder met streekhistoricus Jean Coenen. Uit haar eerste huwelijk had ze drie kinderen; met Jean kreeg ze er nog vier. Samen bouwden ze in Maasbracht, in een karakteristiek pand aan de Kloosterstraat, een nieuw leven op. Het huis — voor wie nieuwsgierig is: Google Street View laat de grandeur ervan goed zien — werd niet alleen hun thuis, maar ook het levenswerk van Jean.

Jean Coenen, die in 2010 op slechts 54-jarige leeftijd overleed, was naast historicus ook een toegewijd verzamelaar. Boeken, bidprentjes, foto's, prentbriefkaarten, etsen, glasnegatieven, archieven, antieke objecten — zijn collectie was omvangrijk en doordrenkt van cultuurhistorische waarde. Zijn werk als geschiedschrijver en genealoog bracht hem met regelmaat in contact met lokale archieven, waaronder dat van Boxtel.

Na zijn overlijden bleef zijn werkkamer vrijwel onaangeroerd. Onze moeder, die zichtbaar moeite had om afscheid te nemen van wat Jean had opgebouwd, liet het huis nagenoeg intact. In 2019 kreeg ze een beroerte en begon ze zich langzaam te realiseren dat het leven eindig is. Ze probeerde sindsdien, weliswaar met beperkte slagkracht, de nalatenschap van Jean een goede bestemming te geven. Na de diagnose kanker in juni 2024, wist ze dat ze die taak niet meer zou volbrengen. Ze verontschuldigde zich bij mij — haar oudste zoon — dat we straks met alles zouden zitten. Tegelijk sprak ze haar vertrouwen uit dat ik degene was die het beste de historische waarde van al die spullen kon inschatten. Het voelde als een eer, maar ook als een grote verantwoordelijkheid.

Direct na haar overlijden zijn we met z'n zevenen — mijn broers en zussen — begonnen aan de grote opruimactie. Sinds begin november 2024 zijn we elk weekend in het huis aan het werk. Van de dertig (!)

vertrekken heb ik het kantoor van Jean tot mijn domein gemaakt. Mijn vrouw Karen werkt nauw met mij samen; wat ik over het hoofd zie, ziet zij. We zijn een goed team.

Met hulp van onder andere gepensioneerd archivaris Jac Biemans uit 's-Hertogenbosch zijn we alles systematisch aan het sorteren. Samen besloten we om te handelen in de geest van Jean én mijn moeder: alles wat waardevol is, moet behouden blijven én toegankelijk zijn. We hebben contact gezocht met heemkundekringen, musea en erfgoedinstellingen. Zo kwamen we ook in contact met historici die Jean persoonlijk gekend hebben. De waardering die we ontvangen — voor hun werk, maar ook voor onze aanpak — doet ons goed en motiveert ons om door te gaan, al is het soms zwaar.

Door deze intensieve taak hebben Karen en ik Jean op een bijzondere manier leren kennen. Zijn werk, zijn precisie, zijn liefde voor geschiedenis — het spreekt nog altijd uit de duizenden objecten die we in handen krijgen. En zo groeit ons respect voor wat hij heeft betekend: voor de regio Zuidoost-Brabant, later ook voor Limburg, maar ook voor vele individuen wiens geschiedenis hij heeft vastgelegd.

Wat begon als een zware klus, is uitgegroeid tot een ontdekkingsstocht. Een reis door de tijd, met als gids een man die we nu pas écht leren kennen: Jean Coenen.

Op 23 juli schonken Micha en Karen in 't Zandt een aantal grote dozen met archiefmateriaal aan Heemkunde Boxtel.

Dit materiaal, dat Jean Coenen gebruikte om zijn publicaties over Boxtel te maken, is nu terug te vinden in het archief van Heemkunde Boxtel

Gemeenschappelijke gronden op de grens van Boxtel en Liempde

Door Ger van den Oetelaar

Inleiding

Een gemeijnt is een gemeenschappelijk stuk gebied. Grote gemeijnten in Liempde waren gemeijnt *De Scheieick* (Scheeken) en de *Bodem van Elde*, voor Boxtel was dat natuurlijk gemeijnt *Kempinne* (Kampina). Gemeijntgrenzen en dorpsgrenzen hoefden zeker niet samen te vallen, het kwam vaak voor dat een gemeijnt in meer dan twee dorpen lag, waarbij de gerechtigden in twee verschillende dorpen woonden. Ook tussen Liempde en Boxtel lagen grensoverschrijdende gemeenschappelijke gronden.

Gemeijnt Oetendonck

In 1347 wordt de direct aan Velder en Heerenbeek grenzende gemeijnt *Oetendonck* en *Banisveld* (onder Boxtel) door de heer van Boxtel, Diderick van Meerhem en zijn vrouw Maria, uitgegeven aan de *gemeen ingezetenen* binnen de Heerlijkheid Boxtel en aan alle anderen die aan die koop mee wilden betalen. Jaarlijks moesten 12 ponden penningen daarvoor opgebracht worden. Deze gemeijnt lag dus voor een gedeelte ook onder Liempde. Het huidige Liempdse gebied *Hemel* viel onder deze grotendeels Boxtelse gemeijnt. De *geburen* kozen uit de inwoners van Lenisheuvel, Kleinder-Liempde en Den Bossch drie mannen tot gezworenen. Deze drie kozen op hun beurt samen een schutter. Op 28 oktober 1419 wordt

de uitgiftebrief door de broers Dirck en Jan van Meerhem met hun zegel bevestigd. Ook de heer van Boxtel, Hendrik van Ranst, bezegelt de uitgifte op 1 augustus 1492. In 1472 wordt vermeld dat de *Scheepdonken* respectievelijk *Scherpdonken*, nu gelegen ten zuiden van de Oirschotseweg, zich uitstrekten tot aan die *Gemeijnt van Oetendonck*. In 1477 wordt gesteld dat *Braandonk* (onder Kleinder-Liempde) gelegen is *aende Gemeijnte van Oetendonck*. In 1531 is er sprake van *gemeijnt van Barisvelt (of Banvelt) ende Oetendonck*. Op de kaart van Hendrik Verhees

Schape op gemeijnt. Bob Brobbel

uit 1785 staat de gemeijnt *Oetendonck* als *Brede Heyde* op de kaart.

In 1832 is het aan Velder grenzende gedeelte (*Hemel*) nog grotendeels heide. Later werden deze gemene gronden verkocht en ontgonnen. In de huidige naam *Brede Heide* leeft deze situatie van 1832 anno 2025 nog voort.

Gemeijnt Mosven

Vanaf de vroegste hertogelijke archiefstukken over Liempde (1320) wordt er al gesproken over de gemeijnt *Mosven*. In de Buxtelse schepenarchieven verschijnen de eerste berichten over gemeijnt *Mosven* in 1482. De verklaring van de naam wordt gegeven door Wim Veekens. Gelegen in een heidegebied was Mosven oorspronkelijk een aanduiding voor een plas (= ven) in een moerassig heide-terrein (= mos) en werd de naam later kennelijk toegepast op een groter gebied dat de gemeijnt *Mosven* werd genoemd.

Ook de heer van Buxtel moet over het gebruik van gemeijnt *Mosven* aan de hertog van Brabant belasting betalen. Nader onderzoek in de archieven leert dat gemeijnt *Mosven* lag tussen het Liempdse Vrikkhoven en het Buxtelse Kleinder Liempde. Het is zoals ook de andere Liempdse en

Buxtelse gemeijnten een gemeentegrens overstijgende gemeijnt. Blijkbaar waren vooral de Buxtelse bewoners van Kleinder Liempde gerechtigd om gebruik te maken van de gemeijnt *Mosven*. In Kleinder Liempde gebruikte een Buxtelse familie de familienaam Van Mosven (o.a. Henrick Jacobs van Mosven), inmiddels is deze naam verdwenen. Uit de Buxtelse schepenarchieven blijkt dat er veelal heide groeit op gemeijnt *Mosven*. De gemeijnt *Mosven* werd daarom onder andere voor het hoeden van schapen gebruikt.

In 1748 kwam de Liempdse herder Wilhelmus, zoon van Goijert Jan Thomasse, nog slaags met dorpsgenoot en herder Piet, zoon van Gerrit van Empel. Zoals voor de gemeijnt Bodem van Elde werd ook het voorpootrecht door de hertog aan de gemeijnt *Mosven* verleend, immers op de kadaasterkaart van 1832 (zie kaart, Buxtel en Liempde) zijn de voorpootstroken rondom een heidegebied goed te herkennen; de gemeijnt blijkt ongeveer 50 ha groot te zijn. Op de kadaasterkaart wordt het Liempdse deel *Rooden Bleek*¹ genoemd. Midden in de gemeijnt lag onder Liempde een grote waterplas. Op de kadaasterkaart staan ook de twee aanwezige grenspalen genoemd namelijk *Steenen paal aan de Scheiberk* en *Steenenpaal aan de Beeke*, tussen die twee palen lag in rechte lijn de gemeentegrens over gemeijnt *Mosven*. Op de kaart van 1832 wordt het Buxtelse deel de *Klein Liempdsche Heide* genoemd. In de 19e eeuw is het gebied ontgonnen en krijgt het een andere naam *Den Oorsprong*. Dwars door de voormalige gemeijnt *Mosven* loopt nu de A2 (van noord naar zuid) en een kaarsrechte dijk (van oost naar west), vroeger *Grote Dijk*, nu *Oorsprong* (in Buxtel) en *Oude Dijk* (in Liempde) geheten. Oude rechte wegen wijzen vaak op eenvormige gebieden zonder veel particulier eigendom.

In 1380 betaalt de heer van Buxtel ook voor een andere Liempdse gemeijnt, namelijk gemeijnt *Torfvenne*. De plek waar gemeijnt *Torfvenne* ligt is niet bekend, wellicht ziet deze gemeijnt ooit nog het licht via onderzoek.

Impressie gemeijnt. Bob Brobbel

Gemeijnt Mosven in 1832 die zowel door Groot Liempde als Kleinder Liempde gebruikt werd (Gerard van Houtum)

¹ Ten tijde van het 50 jarig bestaan van v.v. D.V.G. in 1978 werd een prijsvraag uitgeschreven voor de naamgeving van het sportpark. De keuze viel uiteindelijk op Sportpark De Rode Bleek. Met bovenstaande verklaring, een logische keuze.

Expositie 'Sprekende stenen' in Bibliotheek Boxtel

Bibliotheek en Heemkunde Boxtel presenteren vanaf 1 september de expositie *Sprekende Stenen*. Met een unieke selectie van eeuwenoude gevelstenen, symbolische eerste stenen en andere bijzondere bouwstenen uit de gemeente Boxtel komt de geschiedenis tot leven.

Uit een verzameling van ruim 150 gevonden stenen zijn 30 exemplaren geselecteerd, elk met een eigen verhaal. Deze verhalen zijn te lezen op tien grote informatieve panelen die in de bibliotheek hangen. De expositie is te bezoeken van 1 september tot en met 31 december 2025 tijdens de reguliere openingstijden van de bibliotheek aan de Burgakker 4 in Boxtel.

Wie door Boxtel loopt, kijkt vaak omhoog zonder het te beseffen: naar gevelstenen, gedenkstenen en eerste stenen die al generaties lang zwijgend aanwezig zijn. Toch vertellen ze - soms in sierlijke letters, soms bijna onleesbaar - verhalen over mensen, gebeurtenissen en veranderingen die het dorp hebben gevormd.

Deze expositie neemt je mee langs zulke stenen, verspreid door Boxtel en omliggende dorpen. Je ontmoet kleurrijke figuren als *Moetje uit de Ketting*, die eigenhandig de eerste steen van haar nieuwe herberg legde, en burgemeesters en pastoors die met plechtige woorden en symbolische gebaren gebou-

wen hun officiële begin gaven. Je leest over scholen, villa's en kloosters die generaties onderdak boden aan onderwijs en geloof, over verdwenen bouwwerken zoals de watertoren en de H. Hartkerk, maar ook over stenen die wonderlijk genoeg weer opdoken – of nog altijd spoorloos zijn.

Sommige verhalen zijn groots, zoals de erfenis van burgemeester Stael die leidde tot een nieuwe jongensschool, of de bouw van de kapel van Duinendaal waar kinderen eerbiedig hun pet afnamen. Andere zijn klein maar betekenisvol, zoals de twee muntstenen bij een woonhuis die de overgang van gulden naar euro markeren. Er zijn stenen die grenzen bepaalden, zoals den blauwe kei, en stenen die namen en daden bewaren van mensen die allang verdwenen zijn.

Elke steen in deze tentoonstelling is meer dan een bouwsteen: het is een geheugenanker. Samen vormen ze een mozaïek van Buxtels verleden, een verhaal dat niet in boeken alleen, maar ook in baksteen, natuursteen en cement is vastgelegd.

Praktische informatie

Wat: Expositie *Sprekende Stenen*

Waar: Bibliotheek Boxtel, Burgakker 4

Wanneer: 1 september t/m 31 december 2025, tijdens openingstijden

Organisatie: Huis73/Bibliotheek Boxtel & Heemkunde Boxtel

'Functie van Walnoot verandert, zoeken naar de juiste richting'

door Arnold van den Broek

Deze kop is op 14 augustus j.l. te lezen in het weekblad Brabants Centrum (BC) ter gelegenheid van het zestig jarig bestaan van het op 8 januari 1965 geopende gemeenschapshuis op Selissen. De kop ver-raadt al dat er in de loop van zestig jaar de rol van de gemeenschapshuizen een andere is geworden dan bij de start. Enkele maanden eerder, om precies te zijn op 22 mei, kopt de digitale versie van het BC 'veranderende behoeften vragen om nieuw beleid' met daarbij ook de tekst: 'gemeenschapshuizen onder de loep.' In het artikel is een noodkreet te lezen van besturen van de Buxtelse gemeenschapshuizen met als voortrekker het bestuur van De Rots onder het mom van: Als er niets gebeurt, is er kans dat vrij-willigers het bijltje erbij neergooien. Hoe anders was dat vroeger toen de Rots nog in eigendom en beheer was van de Sint-Petrusparochie en dienst deed als patronaat en een baken was te midden van weilanden waar R.K.S.V. Boxtel, kortweg BOC (voorheen Boxtel Oranje Wit Combinatie) nog voetbalde vanaf 1944 mede onder de vleugels van de geestelijk adviseur.

Patronaat.

De betekenis van dit woord is divers, maar in de essentie komt het kortweg neer op 'bescherming onder de hoede van de kerk'. Zo is het woord 'patronagezaal' een zaal voor de vereniging van jonge meisjes of jongens onder leiding van een priester of van leken.

Hoe was dat in Liempde?

Een gevelsteen in de buitengevel van het gebouw aan de Keefheuvel in Liempde, dat tot midden jaren 60 van de vorige eeuw nog eigendom was van de Sint Jans Onthoofdingparochie, herinnert nog aan de eerste steenlegging van het patronaat in 1882. De gemeente Liempde had op 18 oktober 1838 opdracht gegeven om aan de toenmalige Vlassprei een school (nrs 16 en 18) en onderwijzerswoning (nr. 20) te bouwen. Ruim 40 jaar later is het gebouw te klein en wordt aangrenzend een nieuwe school gebouwd dat dienstdoet als gemeenteschool. In 1925 wordt het openbaar en bijzonder onderwijs gelijk gesteld en gaat de school dicht. Het gebouw komt in handen van het katholieke kerkbestuur en krijgt de functie van parochiehuus onder de noemer van patronaat. Naast twee klaslokalen aan iedere kopse kant ver-

schijnt in het midden een toneelzaal, waar de fanfare en de toneelclub een thuis krijgt. Tijdens de oorlog wordt het dak gebruikt als uitkijkpost en wordt het in gebruik genomen door de Duitsers die er de gaarkeuken bestieren. Na de bevrijding doen de Schotten hetzelfde en is het patronaat de uitgaansgelegenheid om de bevrijding te vieren met dansavonden.

In 1942 worden de klaslokalen in gebruik genomen door de jongens van de V.G.L.O.-school (voortgezet gewoon lager onderwijs), de zogeheten zevende en achtste klas. Begin jaren 60 van de vorige eeuw doet het gebouw dienst als tijdelijke huisvesting van de tweede tot en met de vierde klas bij de afbraak van de toenmalige jongensschool, die vervangen wordt door de latere zo genoemde 'witte school.'

Tussentijds wordt in 1954 de Stichting Gemeenschapshuis opgericht die tot doel heeft om in Liempde een gemeenschappelijke plek voor de jeugd en het sociaal-cultureel leven te realiseren. Het oog valt op het patronaat. Voor de verbouwing wordt een begroting van 50.000 gulden opgesteld, maar zover komt het niet. In 1968 verkoopt het toenmalige kerkbestuur het pand aan de gebroeders Jo en Nol van der Vleuten, die het pand grondig verbouwen, waarbij het oorspronkelijke karakter van het gebouw grotendeels verloren gaat. Het pand wordt in drieën verdeeld met links een woonhuis, in het midden een bruingoedzaak en rechts een witgoedzaak. Dat alles onder de naam CUJOAR.

Ook dit komt in de jaren 90 van de vorige eeuw ten einde en het pand komt grotendeels leeg te staan. De witgoedzaak zelfs meer dan 15 jaar, waarbij wel wat initiatieven worden ontplooid die tot niets leiden. Inmiddels is er al geruime tijd weer leven in de brouwerij. Aan de linkerzijde blijft het woonhuis, in het midden verrijst eetcafé Piramides, dat in 2024 een grondige renovatie ondergaat, en wordt de voormalige witgoedzaak in 2014 prachtig verbouwd tot woonhuis annex yogastudio. Vanuit de toenmalige monumentencommissie worden de nieuwe eigenaren verzocht om de contouren van de voormalige uitgebouwde entree in de gevel te accentueren en moeten ook de contouren van de grote ramen van destijds op artistieke wijze uitgebeeld worden. Hiermee is het pand voor de toekomst bewaard en blijft de herinnering middels de in het voorjaar van 2025 geopende wandelroute met QR-codes langs diverse Liempdse wetenswaardigheden.

Een jaar op de mulo in Boxtel

Door Jasper Mikkers

Mijn kennis van de geschiedenis van Boxtel is niet groot. Ik heb er nooit gewoond. Toch koester ik dierbare herinneringen aan de Burgakker en het gebouw waar hedentendage de bibliotheek in huist. In de zestiger jaren was daar de mulo ondergebracht.

Het hoofd van de lagere school in Liempde, meester Van Bergeijk, was van oordeel dat ik niet begaafd genoeg was om het gymnasium te doen. Mijn ouders wilden me naar het seminarie van de paters kapucijnen in Oosterhout sturen. Dat betekende dat ik aldaar leerling zou worden van het Sint Oelbert Gymnasium. De kapucijnen onderwierpen mij aan een intelligentietest in het klooster in Den Bosch en achtten mij wel capabel. Er werd een compromis gesloten. Ik zou een jaar mulo-onderwijs volgen in Boxtel. Mijn rapportcijfers aan het einde van het jaar zouden uitwijzen of ik het gymnasium aankon. Zo fietste ik een jaar lang naar de mulo in Boxtel. Twaalf jaar oud was ik. Het werd geen saai jaar. Daar zorg-

den de leraren voor, maar vooral mijn medeleerlingen. De leraar die het meeste indruk op me maakte, was de Crijns, leraar Engels. Hij was lang, had zwart haar en droeg altijd een zonnebril, ook in de klas. Die bril maakte van hem een ondoorgrondelijk wezen. Hij sprak weinig en corrigeerde de leerlingen zelden. Zijn terechtwijzingen waren evenwel mes-scherp. Zonder moeite hield hij orde. Dat gold niet voor de leraar Frans. Zijn naam ben ik vergeten. Zijn bijnaam luidde De Pipo. In de eerste les legde hij er de klemtoon op dat het Franse rue, dat straat betekent, niet uitgesproken moest worden als reu, het Nederlandse woord voor mannetjeshond. Vanaf dat moment werd rue steevast door alle leerlingen uitgesproken als reu, als bij stilzwijgende afspraak. De Pipo werd niet moe de uitspraak te corrigeren. Op een dag kon hij bij vertrek van school zijn auto niet vinden. De Pipo was erg klein en reed in een uiterst kleine auto, een Renault 4. Wat was het geval? Vier potige vierdeklassers onder wie mijn oudere broer Cor hadden de Renault opgetild en over de voetgangersbrug over de Dommel gedragen en ergens verderop neergeplant.

Directeur Geertman werd alom gevreesd. Hij tracteerde een lastpak die naar hem toe werd gestuurd, op een enorme uitbrander en was niet zuinig met straf. Een leerling keek niet uit naar een ontmoeting met hem. In de pauzes liepen de leraren altijd naast elkaar over het schoolplein. Als ze hun rug keerden, kwamen overal sigaretten tevoorschijn. Draaiden ze zich aan het einde van het plein weer om, waren die spoorloos verdwenen. Een verlate blauwe sliert verwaaiden alsnog.

Twee klasgenoten zijn me van mijn verblijf op de mulo het meest bijgebleven. Een gelukkig toeval zorgde ervoor dat ik naast me als rechter buurman Corke van de Laar vond. Corke was een buitengewoon begaafde leerling, maar deed de eerste klas toch voor de tweede keer. Hij leed aan een bloedziekte en was het jaar daarvoor lang afwezig geweest. Hij zag er mager, broos en bleek uit. Was altijd rustig. Zijn grote passie was het tekenen van nieuwe automodellen. Daar was hij alle lessen mee bezig en hij stuurde zijn ontwerpen op naar autofabrieken. Daar werden ze met veel complimenten aanvaard. Corke hoefde zich niet in te spannen tij-

dens de les, hij leek alles al te weten. Ook was hij niet te beroerd om mij velletjes met de antwoorden op vragen bij proefwerken toe te schuiven. Ik hoefde die alleen maar over te schrijven en haalde prachtige cijfers. Eén keer sneed ik me daarbij in de vingers. Dankzij de hulp van Corke mocht ik de Boxtelse mulo vertegenwoordigen bij een scholenwedstrijd van Veilig Verkeer Nederland. Ik nam deel aan een groots opgezette quiz. Mijn ouders hadden zich in hun zondagse outfit gestoken, ze glommen van trots en zaten vooraan in de zaal. Ik zou iedereen verstomd doen staan. Maar waar ik bang voor was, gebeurde. Zonder Corke wist ik niks. De Boxtelse mulo sloeg een enorm modderfiguur. Zwijgend fietste ik na afloop met mijn ouders terug naar Liempde. Corke, waar ben je?

Het innigst verbonden was ik met Johan van de Kerkhof. We sloten bloedbroederschap, Johan logeerde bij mij, en we drukten de bloedige sneden die we in onze kuiten maakten, tegen elkaar aan. Ik had het scherpste aardappelschilmesje in de keuken uitgezocht en toch huiverde ik toen ik ermee door mijn vel ging en een licht bloedende schram produceerde. Johan had er geen enkele moeite mee. Whap. Johan was een boef, altijd op zoek naar avontuur. Hij had krulhaar, van een voortand was een hoek afgebroken. Elk jaar in februari ging hij met kameraden op pad om jonge eenden te vangen. Eens bezochten we een boer, vriend van zijn ouders, en werden met thee en koekjes verwend. Bij het weggaan pakte Johan in de stal eieren uit een mand en brak die boven de laarzen die de boer bij onze komst had uitgetrokken. Het ene ei na het andere. 'Die weet straks dat wij geweest zijn.' Johan maakte de mulo niet af. Ik trof hem bij een slager in Best en hij drukte me op het hart niet tegen zijn baas te zeggen dat hij geen mulodiploma had. Later hoorde ik dat hij naar Ierland was geëmigreerd, cafébaas werd en aan de drank ten onder was gegaan. Graag had ik hem nog eens ontmoet, in Ierland, het land van de grote drinkers en dichters. De boerderij van zijn vader stond aan de kruising Tongeren en Nergena.

Ik eindigde als derde beste leerling van de klas. Liempdenaar Jan van der Heijden werd onbedreigd eerste. Van de gevreesde Geertman kreeg ik een Bigglespocket cadeau, als prijs. Ik mocht naar het seminarie. Dankjewel, Corke. Je was een engel. Ik hoop dat je veel succesvolle modellen hebt ontworpen en dat je ziekte je leven niet heeft verzuurd. Ik groet je.

Jasper Mikkers is auteur en bracht zijn kinderjaren door in Liempde. Liempde inspireerde hem tot het schrijven van 'De kleine jongen en de rivier', een boek vol verhalen met Henri Pafort in de hoofdrol. Het boek eindigt met een verhaal dat zich op de mulo in Grondsel, dat is Boxtel, afspeelt. Jasper Mikkers werkt momenteel aan een romancyclus van 8 delen. 'De kleine jongen en de rivier' is deel 1

Chirurgijnen in Boxtel en omgeving, deel 2

Door Marcel van Roosmalen

In het eerste deel zijn enkele 16^e en 17^e -eeuwse chirurgijns uit Boxtel besproken. Deze keer richten we ons op chirurgijns, die tevens in Liempde hun vak hebben beoefend.

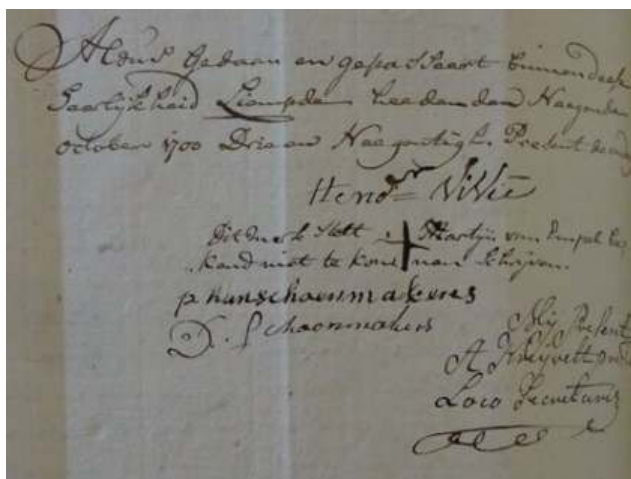
In de eerste helft van de 17^e eeuw worden vader en zoon **Dionijs** en **Gerrit Roymans** genoemd. Gerrit Roijmans is behalve chirurgijn ook secretaris van de heerlijkheid Liempde. In 1629 betaalt hij 10 carolus guldens als onderpand voor een hooiland in Liempde en verkoopt de rente aan meester Rochus Lemnius, rentmeester van de baron van Boxtel.

Hendrick Vivié, chirurgijn te Liempde, is in 1720 geboren in Maastricht en overlijdt in 1810 in Boxtel. Hij is getrouwd met Catharina Kievits, die in 1751 overlijdt in het kraambed van haar derde kind. Na haar overlijden wordt ten behoeve van haar kinderen een inventarisatielijst opgemaakt. De lijst van goederen geeft interessante informatie over wat men in die tijd aan spullen in huis heeft: *Bed met toebehoren, 2 paar slaaplakens, 8 servetjes, 1 koperen ketel, 2 tinne trekpotten, 1 koeckepannetje, 1 strijkijzer, 12 tinne lepels, 6 ijzere forchiette (= vorken), 2 lepelrekjes, 1 schotelrek, 1 tinne waterpot, 1 tinne soutvat, 1 ronde tafeltje, 6 stoelen, 1 ijzere ketting, 1 ijzere tangh, 1 copere coffiekan, 2 blekke lampen, 1 tinne cannetje, 3 messen, 1 schouwkleedje, 1 toonbank en agterwinkel, 3 copere schaaltes, 1 seepschaal, 5 blikke buschen, 1 copere pot, 1 kist, 1 koffer, 1 hakmes, 2 mantjes, 1 wastobbetje, 1 olievaatje, 1 stroop vaatje, 1 tinne tregter, 1 blikke tregte, 1 blikke pint, 2 halve blekke pinten en 1 dito wat kleijnder, 1 blikke trommeltje, 5 pond loode gewichten, 3 kinder hemden, 5 kinder mutsen.*

Hendrick hertrouwt in 1751 met Catharina Grascour, die in 1784 overlijdt *in volle bed* (= niet ontbonden huwelijk) en *geen wettigh geboorte* (= kinderloos).

Na haar overlijden hertrouwt Hendrick Vivié in 1786 op 66-jarige leeftijd met de 32-jarige Martina van Empel (1754-1836). Ze krijgen twee kinderen, waarna er in 1792 ten behoeve van deze twee kinderen een aanvullende akte volgt.

Akte 9 oktober 1793 over een testament van Hendrick Vivié en Martijn (Martina) van Empel over verdeling van hun goederen aan de vier kinderen (twee uit het 1e huwelijk en twee uit het 3e huwelijk) bij overlijden van de ouders. De akte is ondertekend door Hendrick Vivié, P Handschoenmakers, D Schoenmakers en A Kreijvelt loco-secretaris van Liempde

Op 18 augustus 1804 heeft Martina, de vrouw van Hendrick Vivié, een verklaring afgelegd voor de *schout-civiel* van Boxtel. Augustinus Kraaijveld is aan komen lopen met wonden aan de rechterarm. De wonden waren niet zeer ernstig en zij heeft die verbonden, maar ze heeft niet gevraagd wie het had gedaan! In 1804 verricht Hendrick Vivié een doodschouw. Het zeven jaar oude zoontje van Peter Ver-eggen is de avond tevoren uit de sloot gehaald en een dag later overleden. In 1805 werd hij geroepen ten huize van Aard van de Meeracker. Daar lag het lichaam van een onbekende dode vrouw van ongeveer 60 jaar, die even tevoren uit een sloot was gehaald. Op 26 april 1806 heeft Vivié een schouw verricht op het dode lichaam van het dochttertje van Piet Strijbosch, 2 jaar en vijf maanden oud, dat even tevoren uit het water is gehaald.

In de volgende Kroniek komt het afsluitende deel over chirurgijns die in Boxtel en omgeving gewerkt hebben.

Een beschadigd portret, een waardevol spoor

Door Christ van Eekelen

Onlangs werd een bijzondere reeks glasnegatieven uit het jaar 1932 herontdekt, die een waardevolle blik werpen op het leven binnen de Ursulinenorde van begin twintigste eeuw. Midden tussen deze oude, fragiele beelden bevindt zich een zwaar beschadigd portret dat op het eerste gezicht weinig prijsgeeft. Door de slijtage en beschadigingen zijn veel details vervaagd en lijkt het portret bijna verloren te zijn gegaan in de loop van de tijd. Toch straalt het beeld een mysterieuze aantrekkingskracht uit, waardoor het de aandacht trekt van onderzoekers en liefhebbers van kloostergeschiedenis.

Dankzij nauwkeurige aantekeningen in het dagboek van de zusters Ursulinen krijgen we een belangrijk aanknopingspunt om de achtergrond van deze foto beter te begrijpen. Op 18 oktober 1932 nam Mère Prieure Anselma Willame officieel afscheid van het Ursulinenklooster in Boxtel, waar zij gedurende vier jaar de leiding had gehad als moeder-overste. Dit afscheid was niet zomaar een afscheid; het betekende een cruciale overgang in haar leven en de geschiedenis van de congregatie. Na haar vertrek reisde zij af naar Rome om daar een functie te vervullen binnen de Generale Curie, het bestuursorgaan dat verantwoordelijk was voor

de internationale organisatie van de Ursulinenorde. Het dagboek, dat zorgvuldig werd bewaard door de zusters, bevat ook een portret van Moeder Anselma dat twee jaar eerder, in 1930, werd gemaakt ter gelegenheid van haar zilveren kloosterjubiläum. Dit portret toont haar in haar volle waardigheid en serene uitstraling, een herinnering aan haar jarenlange inzet en leiderschap. Hoewel het beschadigde glasnegatief uit 1932 een minder scherpe en verstoorde weergave geeft, zijn de gelaatstreken en haar karakteristieke houding nog steeds duidelijk herkenbaar. Er bestaat weinig twijfel dat het portret Moeder Anselma Willame afbeeldt.

De foto straalt een bijzondere kracht uit, ondanks de beschadigingen. Haar rustige blik en waardige houding vertellen het verhaal van een vrouw die niet alleen een spiritueel leider was binnen de gemeenschap, maar ook een belangrijke schakel vormde tussen het kloosterleven in Nederland en het internationale hoofdkwartier van de orde in Rome. Deze dubbele rol maakte haar tot een verbindingspersoon die het lokale met het wereldwijde verenigde.

Juist doordat dit portret zoveel vragen oproept en tegelijkertijd een tastbare link vormt met een denkwaardig moment in de geschiedenis van de Ursulinenorde, verdient het bijzondere aandacht in verder onderzoek. Wat weten we nog niet over haar leven, haar werk, en de rol die zij speelde in de dynamiek van het klooster en de bredere orde? En welke andere verhalen en gezichten wachten er misschien nog in deze oude glasnegatieven om opnieuw ontdekt te worden?

De vondst van deze negatieven opent een venster naar het verleden en nodigt uit tot verdieping en hernieuwde waardering voor de geschiedenis van de Ursulinen en hun betekenis voor de religieuze en culturele geschiedenis van Nederland en Europa. Elk negatief is een potentiële schatkamer van herinneringen en persoonlijke verhalen, die ons helpen de mensen achter de religieuze titel en het kloosterleven beter te leren kennen.

Goed Speel Goed

Door Henk van Beers

Nog een maandje en december klopt op de deur. De geur van pepernoten hangt al in de lucht en kinderen vragen zich gespannen af wat er straks in de schoen zal zitten. Speelgoed hoort onlosmakelijk bij Sinterklaas, maar eigenlijk is het van alle tijden. Speelgoed brengt plezier, prikkelt de fantasie en helpt kinderen spelenderwijs de wereld te begrijpen en biedt een oefenterrein voor het leven. Met blokken bouw je niet alleen torens, maar ook doorzettingsvermogen. Met een pop leer je emoties herkennen en verwoorden. Met een bal oefen je samenspelen, winnen én verliezen. Het belang van speelgoed gaat verder dan motoriek en creativiteit. Psychologen wijzen erop dat kinderen via spel hun gevoelens vormen. Een kind dat met poppen een ruzie naspeelt, oefent eigenlijk met sociale situaties. Een kind dat steeds opnieuw een toren bouwt die omvalt, leert omgaan met teleurstelling. Zo is speelgoed een veilige manier om de grote wereld in het klein na te bootsen. Sociaal heeft speelgoed bijzondere waarde, samenspelen leert kinderen te delen, samen te werken en grenzen te respecteren. Hoeveel vriendschappen zijn niet begonnen met een zak knikkers, een voetbal of een kinderserviesje. Speelgoed creëert een band tussen kinderen onderling, maar ook tussen ouders en grootouders. Met 'speelgoedverhalen' uit hun eigen jeugd herkennen zij zich in het spel van hun (klein) kinderen. Tenslotte heeft speelgoed ook een culturele functie. Het laat zien wat een samenleving belangrijk vindt. Waar in het verleden poppenhuizen en soldaatjes kinderen voorbereidden op hun rol in gezin of leger, staan vandaag robots, bouwsets en digitale spelletjes voor een wereld van technologie en gelijkheid.

Van Nunen Boes, speelgoedwinkel in de Rechterstraat, beter bekend als Steinmann. Foto: Piet van Oers, Brabants Centrum

Speelgoed is een spiegel van de tijd. Zo spelen in de oudheid kinderen met kleipoppen en stenen ramme-laars, die ook prima dienst doen als projectiel tegen een broer, zus of toevallige voorbijganger. In de Middeleeuwen maken kinderen hun eigen houten paarden, ballen en tolleren. Geen dure hebbedingetjes, gewoon een tak en een hoop fantasie en de speeltuin is compleet.

Met de komst van de stoommachine en de eerste fabrieken verschijnen tinnen soldaatjes, poppenhuizen en houten blokken. Na de Eerste Wereldoorlog blijft speelgoed eenvoudig en ambachtelijk. Houten treinen, blokken en gehaakte poppen liggen volop in de kinderhanden. Dan breekt het tijdperk van de massaproductie aan. Poppen rollen in grote aantallen van de band en Mickey Mouse veroverde de kinderkamers. In Denemarken timmeren ze intussen aan LEGO. Eerst van hout, later met kunststofsteentjes waarmee de hele wereld begint te bouwen. In de jaren veertig en vijftig verandert er veel. Door de schaarste aan materialen, o.a. door de oorlog maakt plastic zijn opmars. Barbie ziet in 1959 het levenslicht en groeit meteen uit tot mode-icoon. Ze krijgt een garderobe waar menig filmster jaloers op is. Wat later leidt de ruimtewedloop tot raketten en astronautenfiguren, waardoor kinderen dromen van verre sterrenstelsels of wonen op de maan. De jaren zestig en zeventig brengen de eerste elektronische speel-

tjes. Speak & Spell helpt kinderen bij het spellen, Star Wars-figuren voeren oorlog op de huiskamer-tafel en Hot Wheels-auto's racen sneller dan vaders gezinsbolide. In de jaren tachtig en negentig gaat de digitale wereld los. Nintendo's gaan als zoete broodjes over de toonbank, Tamagotchi's piepen dag en nacht en de schattige Beanie Babies veroorzaken een verzamelwoede die geen einde kent. Na de eeuwwisseling komt speelgoed pas echt in een stroomversnelling.

Robots leren kinderen rekenen, virtuele spellen verbinden vrienden en VR-brillen openen nieuwe werelden, al loopt er nog wel eens iemand tegen de kast. Tegelijkertijd krijgt speelgoed een nieuw gezicht: educatief, duurzaam en inclusief. Jongens en meisjes spelen met hetzelfde speelgoed, Barbie trekt gerust een astronautenpak aan en zelfs een robot mag zich in een jurk hijsen.

Ook binnen ons eigen Boxtel staat speelgoed gegrift in het geheugen. Zo hoor ik verhalen van speelgoedwinkels aan de Markt en in de Rechterstraat, of van de speelgoedafdeling van Van Kol

in de Stationsstraat. Met een zekere weemoed verneem ik dat in de Rechterstraat jarenlang de speelgoedwinkel Van Nunen Boes gevestigd is. Voorheen was het pand in gebruik bij Steinmann, die huishoudelijke artikelen én speelgoed verkocht. Deze winkels vormen naast Bart Smit en Inter Toys, later in de Croonpassage voor veel Boxtelse kinderen een regelrecht paradijs en de opstap tot een magnifiek Sinterklaasfeest. Trouwens, over de goedheiligman gesproken, in de schoentjes liggen naast een suikerzoet beestje, knikkers, een tol of een blikken autootje. Juist die kleine verrassingen blijken onvergetelijk. Grootouders vertellen hoe zij nog met een zelfgemaakte hoepel over straat gaan, terwijl hun klein-

kinderen nu digitaal avonturen beleven. En voegt men eraan toe:

'De intocht van de Sint was altijd een geweldige happening. Ik herinner mij hoe hij met hordes pikzwarte Pieten aan de Dommel of statig gezeten op zijn trouwe schimmel, hand in hand met de sterren van de hemel spelende harmonie tussen al die stampvolle rijen zondags geklede mensen door het dorp trekt'. Een ander vult aan met: *'Op heel wat scholen, zoals de Angela, de Petrus, de Joseph of de MULO, zit de spanning er meteen goed in. Gedichten, surprises en de geur van speculaas maken de decembermaand tot een feest vol verwachting en vreugde. Schitterend, wat genoot ik als kind én nu als oma.'*

Speelgoed is dus veel meer dan een cadeautje van de Sint. Het weerspiegelt onze cultuur, onze vooruitgang en schetst de veranderende maatschappij. Of het nu een stenen rammelaar is of een slimme robot, speelgoed blijft daarnaast de mooiste manier van leren en samen groeien. En, voor ik het vergeet: mocht je ooit een speelgoedrobot vragen om te afwassen of te dweilen, wees dan niet verbaasd als hij straks antwoordt: *Sorry, ik ben geprogrammeerd om plezier te maken, niet om klusjes te klaren!*

Intocht Sinterklaas. Foto: Piet van Oers, Brabants Centrum

Rode Kruis Korps Boxtel bedevaart Beauraing

Door Nel van Doorn

Beauraing. Foto: Nel van Doorn

Mijn herinneringen en foto's komen uit eind jaren '70, begin jaren '80, met dank aan oud-medewerkers van het Rode Kruis Korps Boxtel.

In 1952 was een van de eerste taken van het Boxtelse Rode Kruis Korps het verzorgen van de jaarlijkse ziekentochten naar Beauraing, een plaatsje in de Belgische Ardennen dichtbij de Franse grens. Een bedevaart van vier dagen met zieken, begeleid door verplegend Rode Kruis personeel naar de plaats waar Maria zou zijn verschenen. De organisatie van deze reizen lag ook toen al in handen van Pro Maria afdeling Bisdom Den Bosch. Ze organiseren anno 2025 de tocht nog steeds.

Dagelijks vormden (en vormen) de H. Mis, het rozenhoedje en het lof een vast ritueel. Ook een gezellige 'bonte avond' en een dagje rondtoeren door de Franse Ardennen ontbraken niet.

Team Rode Kruis Korps Boxtel klaar voor de rit naar Beauraing in 1973. Foto: M. van Beurden

Het verhaal van Beauraing

Maria zou tussen eind november 1932 en begin januari 1933 ruim dertig keer zijn verschenen onder een Meidoornboom aan vijf kinderen. De 'tuin van de verschijning' ligt vlakbij een spoorwegviaduct met

druk treinverkeer. Voor mij was de eerste kennismaking daar een wat ontluisterende ervaring. Geen grot in een romantische omgeving, maar een betegelde plaats met een klooster en kerk op de achtergrond. Links achterin staat het beeld van Maria in volle glorie, omringd door brandende kaarsjes. Het geheel is gelegen langs een drukke straat met een groot aantal winkeltjes in devotionalia. Het klooster werd gebruikt als accommodatie voor onze patiënten en het verplegend personeel. Met toen een duidelijk verschil: de heren van het Rode Kruis Korps logeerden in een modern gebouw erachter met de nodige privacy en modern sanitair, terwijl de dames met vier personen in één kamer verbleven. Dat deze luxe voor de mannen pas de eerste keer was na jarenlang een eenvoudiger onderkomen gehad te hebben telde even niet.

Voor ons bleven de zogenaamde *chambrettes*, bestaande uit een bed en wastafel, gescheiden door gordijntjes. Een douche met af en toe warm water was op de gang aanwezig en werd gedeeld. En niet te vergeten de nonnen op de achtergrond die vermanend optraden wanneer er 's avonds nog te lang gekletst werd. Kennelijk was ons verblijf vroeger een meisjeskostschool geweest, daar leek het inderdaad nog veel op. Het was wel heel sfeervol.

Nog steeds vinden veel mensen uit binnen en buitenland de weg naar Beauraing.

De voorbereiding

Vier grote bussen werden voor de reis geregeld: drie voor de zittende en enigszins mobiele patiënten en een bus voor de liggende patiënten. De bussen werden daags voor vertrek op het terrein van kasteel Stapelen door onszelf ingericht.

De aanvang van de reis begon zaterdagmorgen bij café Marktzicht ('Sloot') op de Markt. Om 7:30 uur verzamelen van personeel, patiënten, een kopje koffie en daarna het uitzwaaien door de familie.

Het was een gezellige drukte. Voor veel mensen was het een spannend uitstapje, met soms ook de hoop, door het bezoek aan Maria, op wat verlichting van hun aandoening.

Citadel van Namen

De eerste pauze werd genomen op de Citadel van Namen bij restaurant Du Panorama, bekend om zijn fraaie omgeving, pannenkoeken, friet en allerlei lekkers.

Riek den Otter, Martien van Beurden, Mevr. v.d. Heijden?, Marie-Jose Peijnenburg. Foto M. van Beurden

Foto: Antoinette Hoofs

De reis die daarna volgde door de stad Dinant, was vooral spectaculair te noemen, omdat de bussen tussen de Rocher Bayard, twee dicht op elkaar staande rotsen langs de Maas, gemanoevreerd moesten worden. Dat lukte elk jaar weer zonder schade, maar het was een kwestie van centimeters. Later mocht dat niet meer en moesten de bussen een ruimere weg kiezen. Daarna ging het rechtdoor richting Beauraing, ons reisdoel. Na een korte begroeting van Maria in de 'tuin der verschijning' en alvast de eerste kaarsen aangestoken te hebben, werd er gezamenlijk gegeten en vertrokken we de eerste avond vroeg naar bed om energie op te doen voor de komende dagen. Zondagmorgen begon de dag met de Plechtige Hoogmis in de grote kerk met witte bruidjes en heel veel kerkgangers, ofwel pelgrims. Verder volgde 's middags in de buitenlucht het Lof, zo mogelijk nog drukker en werden de volgende serie kaarsjes bij het Mariabeeld weer aangestoken. Het was opvallend dat er onder al die brandende kaasjes een rooster lag met een waterbassin, waarin het gesmolten kaarsvet werd opgevangen, om er vervolgens door de nonnen weer uitgevist te worden zodat er weer nieuwe kaarsjes van gemaakt konden worden. Hergebruik van grondstoffen, ook toen al. Het blijft steeds weer indrukwekkend om te zien hoeveel kaarsen er ook vandaag nog staan te branden, allemaal met een vaak zorgelijke achtergrond. Geen kaarsje brandt daar voor niets.

Zuster Remacla

Zuster Remacla, was een geweldig vitale oud-wijkzuster uit Gemonde waar velen nog mooie herinneringen aan hebben. Zij was degene die voor ons, toen we nachtdienst

Foto: Antoinette Hoofs

draaiden, een paar stukken kip tijdens het middageten achterover drukte en in een van haar lange mouwen stopte waar een builtje in zat. De Franse nonnen waren van overtuiging dat er 's nachts niet gegeten hoefde te worden, ook niet bij nachtdienst en dus kregen we niks. Maar wij waren blij. Wat kan een stukje koud vlees op brood dan lekker zijn. De afgekloven botjes wilde mijn mannelijke collega aan een hondje geven wat buiten rondliep, maar dat was niet zo handig, het beestje begon hard te janken om meer... dus hebben we restjes later buiten in de grond gestopt om niet in de problemen te komen.

Of het er werkelijk van gekomen is weet ik niet, maar er waren plannen om deze hoogbejaarde zuster die niet van stoppen wilde weten, gewoon met de bedevaarttochten in te schrijven als patiënt om haar zo toch nog deel uit te laten maken van de bedevaarttochten. Kon ze toch nog doen wat ze het liefste deed: voor anderen zorgen. Want het Rode Kruis Nederland was onverbiddelijk in die tijd, met 65 was het ophouden.

De bonte avond

Traditiegetrouw verzorgde het personeel ook nog een gezellige 'bonte avond'. Daar werd overdag ijverig voor gestudeerd als de mensen een dutje deden en 's avonds ging het feest los.

Riek den Otter
Collectie: Nel van Doorn

Nel van Doorn en Jan Brands

Maandag was de vaste dag dat er een uitstapje met de bus door de Franse Ardennen gemaakt werd naar de stad Bouillon en de abdij van Marredsous. Bekend om onder andere het heerlijke kersenbier. We konden dan ook meteen zeggen dat we even helemaal in Frankrijk geweest waren, al was het maar een paar kilometer. Dinsdag was weer de tijd aangebroken dat we naar huis gingen, moe maar voldaan om uiteindelijk weer hartelijk ontvangen te worden bij Sloot op de Markt. Het waren voor iedereen een paar heerlijke dagen.

Metaaldetectie: deel 10

Special metalen knopen buitenland

Door Peter van Lierop

Hier in Nederland vinden we echt heel veel buitenlandse knopen, vooral Engelse. Hoe dat komt zal ik hier proberen uit te leggen. In het midden van de 19^e eeuw ontdekte men hoe men herbruikbare wol uit lompen kon halen. Je had er een fabriek voor nodig met een stoommachine. Overal in het land begonnen ondernemers met dergelijke fabrieken. Het Nederlandse woord voor dit product is 'kunstwol', in het Engels 'shoddy'. Dat was een product waarmee een hoop gerotzoooid werd. De kwaliteit van kunstwol was veel minder dan die van echte wol. Als je nieuwe kleding kocht, dan kon het gebeuren dat die snel achteruit ging. Er was dan veel shoddy in verwerkt. Shoddy werd al snel het synoniem voor 'slecht'. Het is de betekenis die je nu nog tegenkomt in het Engels: shoddy business of shoddy products. Met shoddy in het achterhoofd is het niet moeilijk om te raden waar het kledinglabel 'zuiver scheerwol' vandaan komt. Londen was een grote en rijke stad. Personeel in livrei was in de 19^e eeuw een belangrijk status symbool. Het moest er dan ook piekfijn uit zien. De werkgevers staken hun personeel iedere twee jaar in een nieuw tenue. De afval verwerkende industriën in Londen lagen aan de Theems. Voor Nederlandse schippers waren lorren een goed product om hun retourvracht mee aan te vullen. Wol bevat veel nitraten en breekt langzaam af. Het afval van de kunstwolfabriek was dus heel goede mest. Voor de kunstwolfabriek waren de knopen afval en zo kwamen ze in de mest die de boer over zijn land uitreed. Aan onze knoopvondsten is te zien dat Engelse steden (met Londen bovenaan) de belangrijkste bron van lorren waren. Naast de Engelse worden er ook Nederlandse, Duitse, Franse, Russische en zelfs Amerikaanse knopen gevonden op de Nederlandse velden. Hiernaast enkele voorbeelden.

Afbeeldingen uit eigen collectie. Al mijn vondsten zijn gecodeerd met witte tekeninkt.

Volgende keer: Metaaldetectie deel 11, verzegelloodjes

Britse livreiknoop van politicus Earl Talbot
maker: DOUGHTY & CO 103 S MARTINILANE LONDON
Datering: midden 19^e eeuw, gevonden in Gemonde

Britse livreiknoop van de familie Curtis, Gr. Br. (Baron), officier van de Britse Marine
Maker: CHARLES JENNENS LONDON
Datering: 1746-1816, gevonden in Heeze

Knoop lers Infanterie Regiment in het Franse leger
Maker onbekend
Datering: 1803 – 1811, gevonden in St. Michielsgestel

Livreiknoop Nederland, Prins Frederik, 2^e zoon van onze Koning Willem I
Maker onbekend
Datering: 1797 – 1881, gevonden in Gemonde

Grote brand in Kleinderliempde

In de gedigitaliseerde kranten, te vinden op Delpher, vond Jan van de Sande in de Peel- en Kempenbode van 21 juni 1893 bijgaand krantenartikel. In tegenstelling tot de huidige privacy respecterende journalistiek, wordt in 1893 alles zeer uitgebreid met naam en toenaam beschreven.

Geschiedenis en bescherming van een natuurmonument

Boxtel, 20 Juni. Aan de drukkende warmte heeft het de heer A. v. d. Eerden, brouwer in de wijk Klein Liempde, te danken, dat ZEd. en zijn huisgezin in den afgeloopen nacht niet nog grooter ongeluk is overkomen.

ZEd. had het bed verlaten om buiten nog eens een luchtje te gaan scheppen. Zittend op de bank voor zijn huis zag hij omstreeks een uur een man de poort zijner binnenplaats uitsluipen. Onmiddellijk werd de nachtelijke indringer vervolgd, doch hij scheen vlugger beenen te hebben dan de heer des huizes, zoodat deze heel spoedig van verdere vervolging moest afzien. Hij richtte dus zijne schreden weer huiswaarts; maar, o, ramp! daar zag hij zijn stal en schuur in lichtlaaie. Op het alarm van den eigenaar daagde spoedig hulp op. Stallingen en schuren werden echter met al wat zij bevatten een prooi der vlammen. Elf runderen en drie varkens kwamen om, drie bierwagens en twee hoogkarren verbrandden totaal. Aan de onmiddellijke nabijheid van de Dommel, die overvloedig water leverde, is het te danken, dat woonhuis en brouwerij gespaard bleven. Nochtans werd ook aan den inboedel, die spoedig geheel op straat stond, aanmerkelijk schade aangericht.

't Is te hopen, dat de stichter van het onheil zijne welverdiende straf niet zal ontkomen.

Midden in Noord-Brabant ligt de Kampina, een natuurgebied met een zeldzame schoonheid en soortenrijkdom. Uitgestrekte heides met vennen gaan over in bossen en beekdalen met hun bloemrijke beemden en moerasbossen. Het is een van de laatste restanten van het Kempische heidelandschap, zoals een groot deel van Brabant er honderden jaren lang heeft uitgezien. Dat het juist hier zo goed bewaard is gebleven, dankt het gebied aan de aankoop in 1924 door Natuurmonumenten. De Kampina werd een beschermd natuurgebied en ontsprong zo aan de grote ontginningen van woeste gronden in Brabant. Dit boek neemt je mee op een boeiende reis door de tijd en laat zien hoe de Kampina met haar afwisselende natuur is ontstaan. Het is een verhaal over boeren en burgers die de woeste gronden nodig hadden om een karig bestaan op te bouwen en over natuurbeschermers die kansen grepen en bedreigingen afwendden om de bijzonder soortenrijkdom te beschermen. In elf rijk geïllustreerde hoofdstukken komt die geschiedenis en de bijzondere natuur van de Kampina tot leven:

- * Het ontstaan van het landschap
- * De geschiedenis van de mens op de Kampina
- * Van gemeijnt Kempinne tot natuurmonument Kampina
- * Van Tienhoven en de Kampina
- * Honderd jaar beheer, kansen en bedreigingen
- * Heide, het hart van de Kampina
- * De vennen in veranderingen
- * Beken, beemden en broekbossen
- * Bos op droge zandgronden
- * Balsvoort, het gehucht dat verdween... en weer terugkeerde in het landschap
- * Toekomstperspectief voor de Kampina.

Formaat 24 x 32 cm 304 pagina's

Full colour Genaaid gebonden

Uitgeverij Pictures Publishers

Landgoed Kraaiveld

Jan Spieringweg 4

4285 WN Woudrichem

Telefoon 0183 30 70 98

E-mail: info@picturespublishers.nl www.picturespublishers.nl

€ 39,95

Inhoud Boxtel Kroniek november 2025

Voorwoord	blz. 2
Bijzonder legaat	blz. 3
Lezing door Ineke Strouken	blz. 4
Nalatenschap Jean Coenen	blz. 5
Gemeenschappelijke gronden	blz. 6
Expositie 'Sprekende Stenen'	blz. 8
Patronaat Liempde	blz. 9
Een jaar op de Mulo	blz. 10
Chirurgijnen in Boxtel en omgeving	blz. 12
Een beschadigd portret	blz. 13
Goed Speel Goed	blz. 14
Rode Kruis Korps naar Beauraing	blz. 16
Metaaldetectie	blz. 18
Grote brand in Kleinderliempde	blz. 19
Hectometerpaaltjes en colofon	blz. 20

Foto voorpagina:

Heemkunde Boxtel ontving op grond van het testament van Frans van Loon en Marita Vanlommel een legaat van 100.000 euro. Frans overleed 28 februari 2024 en Marita op 31 maart 2025

Colofon

WEBSITE:	www.heemkundeboxtel.nl
BEELDBANK:	www.beeldbankboxtel.nl
FILMBANK:	www.filmbankboxtel.nl
BOEKENBANK:	www.boekenbankboxtel.nl
BIDPRENTJES :	www.bidprentjesboxtel.nl
FACEBOOK:	www.facebook.com/heemkundeboxtel

VOORZITTER:

Henk van Beers

PENNINGMEESTER:

Nellie van den Brandt-Boselie

E-mail: penningmeester@heemkundeboxtel.nl

Rek.nr.: NL79 RABO 0128712880

t.n.v. Heemkundekring Boxtel

SECRETARIS EN LEDENADMINISTRATIE:

Christ van Eekelen

De Houtbreker 23

5283 ME Boxtel

Telefoon: 0411-675818

E-mail: secretaris@heemkundeboxtel.nl

REDACTIE:

Christ van Eekelen

Hanneke van der Eerden

Nellie van den Brandt-Boselie

Nel van Doorn- van de Langenberg

E-mail: redactie@heemkundeboxtel.nl

Hectometerpaaltjes zijn weer zo goed als nieuw

(Brabants Centrum—Henk van Weert)

Ze stonden er al tientallen jaren, maar opvallen? Nee, echt niet. Maar daar is nu verandering in gekomen. Twee oude, betonnen hectometerpaaltjes langs de Brederodeweg zijn vorige week opnieuw beschilderd. Verkeerskundig hebben ze al heel lang geen betekenis meer. Maar ze zijn voortaan wel cultureel erfgoed...

Secretaris Christ van Eekelen van Heemkunde Boxtel werd onlangs benaderd door de ambtenaar Erfgoed en Monumentenzorg van de gemeente. Of hij iets meer wist over twee betonnen paaltjes in de berm van het oostelijke fietspad langs de Brederodeweg.

Nou, dat was niet tegen dovemansoren gezegd. Van Eekelen stuurde per kerende post een artikel dat hij in november 2022 publiceerde in de Boxtel Kroniek, het heemkundebulletin dat periodiek verschijnt.

Witgekalkt

Getipt door Wilbert Meirmans ging Van Eekelen destijds op onderzoek uit en achterhaalde waar de paaltjes ooit voor dienden. Witgekalkt en met een oranje 'kop' maakten ze weggebruikers elke honderd meter erop attent dat zij op een voorrangsweg buiten de bebouwde kom reden. Soms stond er ook een wegnummer of hectometercijfer op.

Tussen 1960 en 1976 zijn de zuiltjes uit veiligheidsoverwegingen allemaal weggehaald. Ook langs de Brederodeweg die in 1938 werd geopend als Rijksweg 264, voorloper van de huidige A2. Deze Nieuwe Weg - zoals die in de volksmond heette - zorgde dat autoverkeer op de route noord-zuid en vice versa niet meer door de nauwe centrumstraten hoefde.

Waarschijnlijk zijn er destijds bij het weghalen twee vergeten. De verflaag is door de jaren nagenoeg geheel verdwenen, maar sinds vorige week staan de twee verkeersrelicten weer te stralen. Eentje nabij appartementencomplex Alidade en de andere ter hoogte van de Putakker (foto).

Hectometerpaaltje langs Brederodeweg
foto: Christ van Eekelen

Jaaroverzicht Heemkunde Boxtel 2025/2026

20 november 2025	Lezing 'Het tuinpad van mijn vader' Ineke Strouken
15 januari 2026	Lezing 'Bataafse Republiek' door J. Pauwvliet
26 februari 2026	Lezing 'Koorts en honger' door Hans van den Broek
19 maart 2026	Algemene Ledenvergadering en Heemkundepluim
04 april 2026	Kleine wandelexcursie naar de Mortelen gids: Leon Vingerhoeds
16 april 2026	Lezing "'s-Hertogenbosch in een onmetelijke zee' door Francien van den Heuvel
17 september 2026	Lezing, onderwerp nog onbekend
15 oktober 2026	Lezing over de geschiedenis van de Brederodeweg, door Ben Ophof
19 november 2026	Lezing 'Restauratie Domtoren Utrecht' door Karlijn de Wild